

TRASEUL IEȘEAN AL LUI I.L. CARAGIALE

În 1907, într-o scrisoare către A. Steuerman-Rodion, I.L. Caragiale subliniază influența pe care a avut-o capitala Moldovei asupra devenirii lui spirituale: „Eu cu sufletul sunt mai mult ieșean decât bucureștean, deși de fel sunt ploieștean. E ușor de explicat: în Iași mi s-a deșteptat mai întâi dragostea de patrie și de artă și de altele ale lumii [...] și cât de mult e de atunci!”. Pentru Caragiale, Iașul rămîne un oraș asociat cu Eminescu și Maiorescu, cei doi oameni de cultură pe care i-a admirat cel mai mult, deși uneori temperamentul său l-a plasat pe poziții contrare. Sprijinul de care a beneficiat din partea *Junimii* i-a consacrat destinul literar, iar peste ani recunoaște în *Cronică (I)* importanța deosebită a „Convorbirilor literare”, singura publicație cu un succes adevărat pentru că a urmărit doar succesul moral, și nu pe cel material. În cercul *Junimii* bucureștene Caragiale este introdus în 1878 de Eminescu, pe care îl cunoscuse cu zece ani în urmă, în toamna lui 1868, la Giurgiu, când poetul era sufleur în trupa lui Mihail Pascaly. Fascinat de teatru, Caragiale urmează între 1868 și 1870 cursul de mimică și declamație de la Conservatorul din București, curs ținut de unchiul său, Costache Caragiali. În 1870 se alătură trupei lui Mihail Pascaly, care dă reprezentații în Iași la Teatrul cel Mare din Copou, aceasta fiind prima vizită a lui Caragiale în orașul Unirii. Timp de doi ani, în intervalul 1871-1872, este sufleur la Iași, experiență evocată în *Amintiri din teatru*, lucrare pe care o va publica mai târziu sub titlul *Din carnetul unui vechi sufleur*. I.L. Caragiale revine des în capitala Moldovei pentru a-și vedea prietenii, dar momentele de referință pentru istoria literară rămîn cele în care și-a citit primele două comedii în cadrul ședințelor aniversare ale *Junimii*.

În 1878 Mihai Eminescu îl cheamă la „Timpul” și împreună cu Ioan Slavici vor forma redacția ziarului conservator. În această perioadă se dezvoltă o prietenie strînsă între Eminescu și Caragiale, ivită din discuțiile îndelungate cu caracter politic și literar. Cîteva luni mai târziu, pe 12 noiembrie, cei trei tineri îl însoțesc pe Titu Maiorescu la Iași cu ocazia celei de-

a cincisprezecea aniversări a *Junimii*, această vizită fiind menționată în jurnalul lui Maiorescu. Înainte de banchetul aniversar, Caragiale citește *O noapte furtunoasă sau Numărul 9*, operă pe care i-o dedică mentorului său: „D. Titu Maiorescu este cu adînc respect rugat să primească dedicarea acestei încercări literare ca un semn de recunoștința și devotamentul ce-i poartă autorul ei”. Prin originalitatea viziunii, această lectură îi consfințește autorului intrarea în *Junimea*, ai cărei membri îl consideră o nădejde a literaturii dramatice românești, ce pînă la acea dată cunoscuse doar piesele lui Alecsandri. În continuare, Caragiale frecventează ședințele *Junimii*, care se țin mai ales în casa din capitală a lui Maiorescu, și își citește aici operele.

În 1884 Caragiale participă la două ședințe ieșene ale societății culturale. Prima se desfășoară pe 7 martie, avîndu-l ca invitat de onoare pe Vasile Alecsandri, care venise de la Mircești. În epocă acesta era unanim considerat poet național, dar în cadrul întîlnirii Caragiale își mărturisește pe un ton categoric preferința pentru poezia lui Eminescu, atitudine considerată ireverențioasă de ceilalți. Pe 6 octombrie, la hotelul Traian, are loc banchetul de aniversare a *Junimii* și cu acest prilej Caragiale citește *O scrisoare pierdută*, publicată în „Convorbiri literare” anul următor. Lectura noii piese este primită cu entuziasm, la fel și premiera de la Naționalul bucureștean, ce are loc în prezența reginei. Piesa este jucată și pe scena Naționalului ieșean, unde se bucură de același succes. Încurajat de aprecierile la adresa primelor sale comedii, autorul proiectează și o continuare, ce urma să reunească personaje din ambele opere. Acțiunea noii piese – *Titircă Sotirescu & C-ie* – ar fi urmărit destinul lui Cațavencu peste 20-25 de ani, cînd personajul parvenise la o poziție politică înaltă, dar comedia politică proiectată rămîne la stadiul de schiță.

După incendiul din 1888, ce distruge clădirea teatrului din Copou, se înființează vechiul Teatru Tivoli și aici se vor juca comedii ale lui Caragiale. Între timp începe construirea unui nou sediu pentru

Naționalul ieșean, care va fi inaugurat la 1 decembrie 1896. În septembrie, înainte de deschiderea oficială, I.L. Caragiale încearcă timp de patru zile să obțină un post la noul teatru. În 18 februarie 1881 comitetul Teatrului Național de la Iași, prezidat de Iacob Negruzzi, îl numise director de scenă, dar scriitorul refuzase. Acum solicită lui N. Gane, primarul Iașului, postul de director, asumându-și obligația de a scrie câte o piesă originală pe stagiune, iar pentru inaugurare o feerie. Fiind refuzat, cere în derîdere postul de intendent, apoi pe cel de controlor, iar în cele din urmă pleacă la București, hotărît să nu mai permită jucarea pieselor sale

la Naționalul ieșean. Va reveni un an mai târziu, în aprilie 1897, pentru a susține la Iași o conferință cu titlul *Părerii literare*, pledînd pentru ridicarea monumentului lui Al. Lahovary. Se remarcă lipsa junimiștilor de la eveniment, iar în acest context excluderea dramaturgului de la conducerea Naționalului ieșean poate fi pusă pe seama pierderii sprijinului acordat de *Junimea*. Pentru o scurtă perioadă, sfîrșitul lui 1897 și începutul lui 1898, Caragiale colaborează la „Evenimentul” din Iași, condus de G.A. Scorțescu, un periodic aliat conservatorilor, unde publică o importantă serie de articole despre criza Teatrului Național din București.

În 1901, cu ocazia aniversării sale, oameni de cultură ieșeni (G. Ibrăileanu, C-tin Stere), dar și oameni de rînd din Iași îi trimit răvașe de felicitare și, în acest context, se proiectează o colaborare a lui Caragiale la „Viața românească”. În 1912, cînd scriitorul se autoexilase deja la Berlin, în țară i se dedică un festival, fiind singurul dramaturg român căruia i se aduce un astfel de omagiu cît este încă în viață. Evenimentul este organizat sub patronajul principesei Maria la Teatrul de Comedie din București. Fiind bolnav, Caragiale nu face deplasarea în țară și interzice reprezentarea pieselor sale pe scena teatrelor românești fără permisiunea sa scrisă, pe care însă nu o acordă niciunei instituții. Situația este cel puțin bizară, cu atît mai mult cu cît în toate orașele mari din țară au loc întîlniri și serbări naționale, evenimente ce rămîn văduvite de spectacolul dramaturgiei caragialiene. Ultima vizită în Iași are loc în mai 1912, ală-

turi de Al. Vlahuță. În onoarea lor, scriitorii ieșeni de la „Viața românească” organizează un banchet la hotelul Buch. Caragiale povestește cu vervă și cu această ocazie se citesc poeziile de-ale lui Mateiu Caragiale, scriitor ce era încă necunoscut. O lună mai târziu marele dramaturg moare subit, în urma unui atac de cord, iar trupul îi va fi adus în țară pentru a fi înhumat la cimitirul Bellu. În ziua înmormîntării – 22 noiembrie – teatrele din țară își suspendă reprezentațiile în semn de omagiu.

Iașul poartă puține urme ale trecerii lui Caragiale: un bust al scriitorului și o străduță din Copou numită după marele dramaturg. 2012 – *Anul Caragiale* a

însemnat în orașul nostru mai multe reprezentații din dramaturgia lui Caragiale, dezbateri cu caracter public, evenimente culturale de o largă paletă desfășurate sub egida instituțiilor culturale ieșene. Poate ar trebui amintită aici inițiativa cu caracter neconvențional a Teatrului *Masca* din București, care a organizat în iunie, pe esplanada Păcurari, spectacolul cu statui vivante *O scrisoare pierdută*. Aducerea artei în stradă înseamnă, fără îndoială, lărgirea publicului țintă și confirmarea valorii excepționale a operei marelui scriitor, ce se adresează unor categorii diverse de receptori: atît celor specializați, cît și celor informal, fiindcă ceea ce atrage în primul rînd la opera lui Caragiale este capacitatea sa de a transmite „adevăruri eterne și suave”(G. Călinescu). Om al timpului său, I.L. Caragiale a fost implicat deopotrivă în viața politică și în cea literară. A văzut în literatură, după cum mărturisește în articolul *Literatura și politica*, o modalitate de îndreptare a moravurilor societății și de constituire a specificului național: „Un popor, ca să aibă o istorie, are mai întîi o poezie populară, apoi cronicari, pe urmă un Vasile Alecsandri, un Mihai Eminescu. Altfel nu se poate”. Următorul nume este, în ordinea firească a lucrurilor, cel al lui Caragiale, deoarece puterea sa de expresivitate, ce descrie în cheie parodică tare sociale grave și relevă vidul unor existențe mecanizate, îl condamnă la o actualitate permanentă.